

AYHAN GÖKHAN (szerk.) – IGYIC, **Felhópárna. Versek léten innen és túl.** Illusztrálta Orosz Annabella. Petőfi Kulturális ügynökség, Budapest 2021. 163 lap.

A gyermekverskötet 2021-ben jelent meg Budapesten, a Petőfi Kulturális Ügynökség kiadásában. A verseket Ayhan Gökhan (kortárs budapesti költő, újságíró, az *Úveghegy* gyermekirodalmi portál szerkesztője) válogatta a kiadó Ifjúsági és Gyermekirodalmi Centrumának közreműködésével. A kötet nagyrészt kortárs magyarországi költők verseit mutatja be, ezt követik az erdélyi költők versei, valamint ízelítőt kapunk a vajdasági kortárs gyerekirodalomból is. A szerzők: Kis Ottó, Magolcsay Nagy Gábor, Németh Bálint, Demény Péter, Bertóti Johanna, Balázs Imre József, Csík Mónika, Simon Réka Zsuzsanna, Fekete Richárd, Markó Béla, Miklya Zsolt, Murányi Zita, Lackfi János, Kollár Árpád, Haász János, Visky András, Kántor Péter, Halmi Tamás, Kiss Judit Ágnes, Krusovszky Dénes, László Noémi, Tóth Erzsébet, Jász Attila, Sopotnik Zoltán, Vörös István, Fekete Vince, Ijjas Tamás, Tóth Krisztina, Szabó Imola Julianna, Vörös István, Wirth Imre, Both Gabi, Egyed Emese, Ayhan Gökhan, Géczi János, Zalán Tibor.

A verseket Orosz Annabella illusztrálta. Az illusztrációk, gyermekverskötetről lévén szó, a szövegek tartalmi részét ragadják meg és viszik át a képi világba, sajátos jegyekkel, stílussal ötvözve. Az árnyékvilág meglevenítéséhez jól társítható a foltokból építkező technika, a kontraszt megoldások. Az illusztrációk segítséget nyújtanak a gyerek számára a versek megértésében, valamint új értelmezési lehetőségeket tárnak fel egy új tér, egy új helyzet megteremtésével. A kötet terjedelme 103 oldal, címe a szimbolikus gyermeki gondolkodásra játszik rá, amikor az elszenderedés égi puha párnáját hozza Tóth Krisztina *Altató* című versére reflektálva. A párna gyakran azonosul, formai hasonlóság alapján, (milyenségét tekintve) a felhővel vagy fordítva, ami gyerekrajzokban is megmutatkozik. A *Holle anyó* című mesében hó hull a fenti világban, ha valaki Holle anyó párnáját felrázza a kút alatti világban. A cím a versek könnyedségét is előre vetítheti. A kötet alcíme *Versek léten innen és túl*, a fenti és a földi világ összetartozásának lehetőségeként értelmezhető, de lélekversekként is, amelyek lélektől léleknek üzennek, legyenek ezek földiek vagy túlvilágiak.

A kortárs gyermekirodalom egyik jellegzetessége, hogy olyan témákat szólaltat meg a gyermekek hangján, amelyek tabunak számítanak,¹ amelyekről a felnőttek nem szívesen beszélnek a gyerekekkel, ilyen a halál. A kötet versei négy cím köré csoportosulnak, négy egymáshoz hasonló témakört ölelnek fel, amelyekből az olvasó szemelgethet. Ugyanakkor a fejezetek közötti átjárás, kapocs tagadhatatlan, együttesen alkotnak egy egészet a megértésben, a befogadásban. A négy alcím: *Egy eget szeretnék magamnak, Isten hol lakik?, Ez bizony a mi házunk, Most suhantál át.*

Az első fejezet Demény Péter *Egy eget szeretnék magamnak* című versét emeli ki. Az alcím köré csoportosuló alkotások a fenti világról, az égről, a mennyről, az angyalokról és az ezekhez fűződő gondolatokról, vágyakról, kívánságokról beszélnek. A saját tér, hely utáni vágy, akár az otthon keresése is egyaránt jelen van a földi életben és a léten túl. Jó volna meggyőződéssel tudni egy helyről, szeretnénk egy helyet magunknak, ami a miénk, ami örök, ami a sajátunk. A másvilágra való költözés egyrészt a természet folytonosan változó körköröségével szembesít, az ősz és a tél az elalvás, az álomba ringatás ideje a dal, a mese,

¹ Szántó Bíborka: *A posztmodern és a poszt – posztmodern (kortárs) gyermekirodalmi diskurzus.* In: Uő: *Kánonok a Magyar gyermekirodalomban.* 2020. Kolozsvári Egyetemi Kiadó, 150.

a vers által. Az elalvást azonban az ébredés, a feltámadás, az újjáéledés követi a tavasz megjelenésével, de sokszor egy hópehely, egy sárkány vagy egy titkos fa alakjában, amelyekben lélek lakik. Másodsorban az ég egy olyan köztes tér, ami átlátszó, titkos, ahol varázslat lakik, ahonnan az angyalok néha leszállnak meséket hinteni az emberek közé „elcsitítva a hétköznapi zajt”. Az istenség helye, a remény, a biztonságé, ahova „*mindig fel tudunk nézni*” örökös kérdéseink, kétkedéseink között.

A második rész Miklya Zsolt *Isten hol lakik* versének címe köré rendezi a szövegeket. Az írások az istenkeresése, -megtalálás, - elvesztés gondolatai köré szerveződnek. Isten milyensége, folytonosan változó arca, alakja rajzolódik ki a költeményekből, egyik helyen dobogó szív, napkorong, másik helyen felfénylő lélek hullócsillag alakban. Tulajdonságai, fáradtsága révén egyre jobban kezd hasonlítani az emberekhez, szerepet cserél velük, részeiké válik, az apa Atyává, a kisgyermek Jézussá változik.

A harmadik fejezet a könyv legterjedelmesebb része Lackfi János *Lányok a hullaházban* című verséből idézve: *Ez bizony a mi házunk*. Az elmúlással, veszteséggel való találkozás itt belső megtapasztalás a családtagok elvesztése révén. Az újjászületés az utódok által érvényesül, a családtagok angyalokká vagy akár macskává is változnak... Az embert a természet fogadja vissza, kővé, fává lesz. Az emlékezésben újjáélednek az elveszett családtagok, tárgyaik, rutinjaik által. Szokásaik, vonásaik, hasonlóságai a hátramara-dottakban ismétlődnek. A halottak napja ilyen értelemben a halhatatlanok napjává válik, az öröklétet hirdeti, a valahonnan valahová költözés jegyében. A halál módok játékra serkentetik a gyermeki fantáziát a szereplehetőségekben.

Az utolsó rész *Most suhantál át* Géczy János *hat haiku* című verséből idéz. A szövegek egy része a halál milyenségét vázolja, egy humoros gyermeki perspektívát villant fel: „*Nem maradunk örökre halványak a meghalás után, ha hozunk színes ceruzát, és erősen rányomjuk magunkra.*” A halál így nemcsak a szomorúság, hanem a humor, a játék, a halálian komoly felülírásaként is értelmezhető. Ily módon megközelíthetővé, megszelídíthetővé válik a gyermeki lélek számára. Erős önreflexivitás jellemzi ezeket a szövegeket. A versek másik része a visszajövetelről, a vég nélküliségről, a körkörösségről, a felébredésről beszél, arról, ahogyan megérezzük néha egyetlen pillanat erejéig egy hangban, egy árnyban, egy mozdulatban valaki olyannak a jelenlétét, akit rég elvesztettünk. Az álomban, az árnyak világában minden lehetséges, az ég végtelen, a halál kifürkészhetetlen utazás.

Az átváltozás, a terek közötti átjárhatóság, a körkörösség folyamatosan visszatérő motívumok, amelyek összekapcsolják a szövegeket. Ezek nagyrészt a szabadvers formáit öltik magukra. Egy részük a hagyományos értelemben vett gyerekeknek szánt alkotás, más részük a felnőtt gyermekirodalom része. Lovász Andrea felnőtt gyerekirodalomról beszél olyan alkotások esetében, amelyek gyerekhangon szólaltatnak meg életérzéseket, szorongásokat, traumákat, de megértésükhöz felnőtt, érett olvasóra van szükség.²

Az alkotások és a tartalomjegyzék között a könyv helyet kínál a megszólalásnak, beszélgetni hívja az olvasót, párbeszédet alakít ki a gyerek és a szövegek között azáltal, hogy megszólítja és felszólítja őket a versekkel való kommunikációra, egy kötetlen formában: „*Neked melyik vers tetszett a legjobban? Rajzolj hozzá saját képet!*” „*Ha még soha nem írtál verset, most itt az alkalom! Ha nem megy, az sem baj! Akkor írd ide bármit, amit érzel. Emlékezhetsz azokra is, akik már nem lehetnek veled.*” Az olvasó természetesen nemcsak gyermekolvasó lehet, a versek „*léten innen és túli*” mivolta egyaránt szól felnőtt- és

² Lovász Andrea 2015. *Felnőtt gyermekirodalom*. Cerkabella Könyvek Kft., Gyula. 29–30.

gyerekolvasóhoz, hiszen ugyanolyan módon érik veszteségek a gyermeket, akár a felnőttet; ugyanolyan mértékben élik át valakinek vagy valaminek a hiányát, a vele járó fájdalmat, a magányt, akárcsak a felnőttek, akkor is, ha ezt nem tudják pontosan megfogalmazni. Kádár Annamária pszichológus a kötet fűlszövegében elmondja, hogy a halál feldolgozásához csakis az őszinte, nyitott beszélgetés vezet, ahol nem kendőzzük el az igazat a gyermeki szem előtt, arra gondolva, hogy így megvédhetjük őt a fájdalomtól.

A másvilágok vagy párhuzamos terek létezése, az oda való költözés és az onnan való visszajövetel vagy átjárhatóság lehetősége nem idegen a gyermeki gondolkodás számára, mindez ismert a mesék világából. Ezt megragadva próbál segítséget nyújtani a kötet a versek által a halálról való beszédben. Az igazságtól való megfosztás, a gyermek kizárása bizonyos helyzetekből, eseményekről, kontextusokból, a meg nem értés nagyobb nyomot hagyhat a gyermeki lélekben, mint egy olyan megtörtént esemény, amiről beszélni lehet, megtalálva hozzá a megfelelő nyelvet, szavakat.

BERECZKI SZENDE

Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Hungarológia Doktori Iskola
Kolozsvár/Cluj-Napoca, Horea 31